

مؤلفه های تاثیر گذار در ارتقاء امنیت فضاهای عمومی (نمونه مورد مطالعه: پارک های شهر آمل)

تاریخ دریافت مقاله: ۹۴/۱۰/۰۶

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۹۵/۰۲/۰۷

رحیم بردی آنامرادنژاد* (دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه مازندران)
زهره بلوری (دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه فردوسی مشهد)

چکیده:

امروزه، امنیت یکی از شاخصه‌های زندگی اجتماعی در شهرها است و آسیب‌های اجتماعی از مهم ترین پیامدهای نبود امنیت به شمار می رود. هدف تحقیق حاضر، شناسایی عوامل مؤثر در ارتقاء سطح امنیت فضاهای عمومی و نیز بررسی میزان تاثیرگذاری عوامل بر این امر می باشد. روش تحقیق در این مقاله از نوع توصیفی - تحلیلی است و دارای هدف کاربردی می باشد. این مقاله دارای ماهیت میدانی بوده و برای گردآوری اطلاعات از ابزار پرسش نامه استفاده شده است. جامعه آماری مقاله حاضر کاربران پارک های شهر آمل (شهروندان حاضر در پارک) هستند که به صورت تصادفی به تعداد ۱۵۰ نفر انتخاب شده‌اند. روایی سوالات پرسش نامه با استفاده از نظر کارشناسان تعیین شده است. سنجش پایایی آنها نیز با آلفای کرونباخ محاسبه شده که برابر با ۰/۷۸ است. به منظور آزمون فرضیه ها، از روش های آماری از جمله آزمون های T- test و فریدمن استفاده شده است. نتایج نشان می دهد که از دیدگاه کاربران پارک های آمل، به ترتیب چهار مؤلفه عملکردی، زیبا شناختی، زیست محیطی و اجتماعی در ارتقاء امنیت پارک های شهری آمل تاثیر گذار هستند.

واژه های کلیدی: امنیت، فضاهای عمومی، پارک های شهری، آمل

مقدمه

نیاز به امنیت، همواره از بنیادی ترین نیازهای انسان در جامعه بشری به شمار می رود. مبحث امنیت از نظر روان شناسی به خصوص در بهداشت روانی و در آسیب شناسی روانی اهمیت بسیار دارد. آرامش، رشد، شکوفایی انسان، بروز همه استعدادها و خلاقیت ها و نیل به همه کمالات انسانی در سایه امنیت به دست می آید(قرایی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۷). اهمیت و ضرورت امنیت در پیوند ناگسستنی آن با زندگی انسان است، همین بس که دانشمندان آن را به مثابه یکی از نیازهای اساسی انسان در نظر می گیرند(اوسلر، ۲۰۰۱، الدریچ، ۲۰۰۵، کارینگ، ۱۹۸۷ و مازلو، ۱۹۷۰)(نیازی و فرشادفر، ۱۳۹۰: ۱۴۸) امروزه به دلیل پیشرفت، توسعه و تمدن، امنیت نقش مهم تری به خود گرفته و دامنه آن، همه ابعاد کالبدی، اجتماعی، اقتصادی و روانی زندگی انسان را در بر گرفته است(صارمی، ۱۳۸۹: ۱۰۸). به رغم آن که مسأله امنیت در هر جامعه یک مسأله پیچیده و دارای ابعاد متنوع و متعدد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی می باشد؛ در تأمین این نیاز نمی باید از نقش و تأثیر عوامل محیطی غافل شده به طوری که محیط های ساخته شده، نیازهای اساسی ساکنان خود را تامین نمی کنند. بر این اساس لزوم توجه به ارتباط بین آسیب پذیری افراد در فضاهای عمومی شهر و طراحی محیط زندگی بیش از پیش آشکار می شود (Brunsdon, 1995). امنیت، یکی از شاخصه های زندگی اجتماعی در شهرها است و آسیب های اجتماعی از مهم ترین پیامدهای نبود امنیت به شمار می رود(مومنی، ۱۳۹۴، ۵۵). بنابراین شناسایی عوامل مؤثر در ارتقاء سطح امنیت فضاهای عمومی و هم چنین بررسی تأثیرگذاری عوامل شناسایی شده بر ارتقاء سطح امنیت فضاهای عمومی، هدف اصلی مقاله قرار گرفته است.

پیشینه پژوهش

با وجودی که مطالعات زیادی در حوزه امنیت در کشور ما صورت گرفته، بررسی ها و مطالعات کم تری در ارتباط با موضوع پژوهش حاضر به انجام رسیده است. از این رو، در جدول شماره (۱) خلاصه مطالب مرتبط با پژوهش مورد نظر ارائه می گردد.

جدول شماره (۱) تحقیقات انجام شده در ارتباط با موضوع تحقیق

نام محقق	عنوان پژوهش	روش پژوهش	یافته های پژوهش
Soltani and Ghanbari (2014)	ارزیابی صحیح از فضاهای شهری عمومی برای زنان در کرمانشاه	روش تحقیق از نوع توصیفی- تحلیلی است.	زنان در فضاهای عمومی کرمانشاه از امنیت کافی برخوردار نیستند.
Wolch, J.R., Byrne, J and Newell, J (2014)	فضای سبز شهری، سلامت عمومی و عدالت محیطی: چالش شهرسازی	این تحقیق از نوع تحقیقات بنیادی است و از روش تحلیلی استفاده شده است	ایجاد فضای سبز جدید به منظور دسترسی به عدالت محیطی برای محلات می تواند سلامتی بیش تر و جذبه بهتری ایجاد نماید
مومنی (۱۳۹۴)	مرزهای مفهومی امنیت عمومی و امنیت اجتماعی شده	این تحقیق از نوع تحقیقات بنیادی است و از روش تحلیلی استفاده شده است.	امنیت و حقوق اجتماعی توأم در نظر گرفته شود. مرجع امنیت عمومی «عموم» و تأمین کنندگان دولت و جامعه هستند.
مویدی و همکاران (۱۳۹۲)	بررسی نقش مؤلفه های منظر شهری در ارتقای سطح احساس امنیت در فضاهای عمومی شهری (نمونه مورد مطالعه، محله اوین تهران)	این پژوهش در حوزه ادبیات نظری، یک تحقیق تجربی و در حوزه مطالعات میدانی است. روش آماری تحقیق علی و همبستگی اتخاذ شده بود	شهروندان مشارکت کننده در پژوهش، خوانایی و ادراک عمومی و بصری را در احساس امنیت خود مؤثرتر دانسته اند.
گلی (۱۳۹۰)	زنان و امنیت در فضاهای عمومی شهر (مطالعه موردی: پارک آزادی شیراز)	روش تحقیق از نوع کاربردی و تبیینی می باشد. پرسش نامه نیز با استفاده از گزینه های رایج مطالعات آماری و محیطی طراحی شد.	رابطه معنا داری بین مجاورت کاربری های متنوع شهری و تداوم فعالیت های با میزان احساس امنیت است.
دویران و همکاران (۱۳۹۱)	سنجش مؤلفه های آسایش بصری در منظر شهری (با تاکید بر محله حسینیة اعظم زنجان)	روش تحقیق از نوع تحلیلی - تبیینی می باشد در نهایت با استفاده از آماره خی دو آزمون فرضیه ها صورت گرفت.	ارتقاء سطح مؤلفه های آسایش بصری، تاثیر متقابل و دو سویه ای را بر منظر شهری گذاشته و کاهش این مؤلفه ها منجر به آسفتگی، ناهمگونی محیط شده که القاء کننده فشار روانی بر زندگی انسان شده است
ضابطیان و همکاران (۱۳۸۹)	بررسی الگوی برنامه ریزی کاربری فضاهای شهری مؤثر بر افزایش امنیت زنان (نمونه موردی: بخش مرکزی شهر تهران)	در این پژوهش از آزمون خی دو، روش همبستگی گاما و آزمون بتا استفاده شده است.	نتایج نشان داد که بین تنوع کاربری ها و فعالیت های شهری در فضای عمومی با افزایش میزان امنیت زنان رابطه ای مستقیم وجود دارد و همچنین اثر گذاری تنوع فعالیت ها نسبت به تنوع کاربری ها بیش تر است.
(مسعود متولی، ۱۳۸۹)	بررسی و سنجش کیفیت در منظر شهری بر اساس مفهوم دیده های متوالی (دارآباد تهران)	ابتدا به بررسی مفاهیم و تعاریف اولیه زیبایی، سپس با استخراج معیارها و شاخص ها در قالب ماتریس ارزیابی، نمونه مطالعاتی مورد سنجش و ارزیابی قرار می گیرد.	با استخراج شاخص ها و عناصر کیفیت زیبایی و طراحی منظر شهری به ارائه الگوهایی برای ارتقاء کیفیت زیبایی محدوده مورد مطالعه پرداخته است

مأخذ: براساس متون داخل جدول

مبانی نظری

امنیت همواره از نیازها و ضرورت های پایه ای فرد و جامعه تلقی می شده است و فقدان و یا اختلال در آن، پیامدها و بازتاب های نگران کننده و خطرناکی به دنبال داشته و دارد (ساروخانی و هاشم نژاد، ۱۳۹۰: ۸۲). از همین رو است که اجتماعات بشری اولیه برای تأمین آن در محیطی مانند شهر گرد هم جمع می شدند به طوری که طرح نظریات شکل شهر برگرفته از مساله امنیت است. حال با گذشت قرن ها از پیدایش نخستین اجتماعات انسانی، شهرها با توجه به رشد کالبدی و جمعیتی که یافته اند درگیر مساله امنیت هستند. از این رو، امروزه امنیت شهری به عنوان یکی از مسائل مهم در مباحث مدیریت و سازمان دهی شهری به ویژه کلان شهرها مطرح است (خورشیدوند، ۱۳۸۸: ۳۱).

امنیت با نبود تهدید تعریف می شود و تهدید یکی از مهم ترین مفاهیمی است که در تعریف امنیت به کار رفته است. به عبارت دیگر، فهم امنیت بدون درک تهدیدات امکان پذیر نیست. البته این موضوع از سوی نویسندگان این حوزه ها بارها مورد تأکید قرار گرفته است (Nye, 2004: 14). تأثیرپذیری امنیت از اقتصاد، فرهنگ، صنعت و جمعیت و تأثیرگذاری آن بر همه شاخص های توسعه و حیات انسانی به آن نقش بنیادین داده است (Watson, 2005: 13).

امنیت، مفهومی ذهنی و نسبی است که بر پایه اصول متعدد در یک جامعه پدیدار و استمرار می یابد. در نگرش های سنتی به مقوله امنیت اغلب کاربرد نظامی و تهدید محوری مورد توجه بوده، در حالی که در مطالعات امنیتی انتقادی و جامع نگر امروز، گروه های اجتماعی می توانند نه تنها از ناحیه ابزار نظامی بلکه از طریق عوامل محیطی نیز مورد تهدید قرار گیرند (رهنمایی و پور موسوی، ۱۳۸۵: ۱۸۰). رفتار فضایی مردم تا حد زیادی متأثر از تصاویر ذهنی از ساختار محیط است. (لنگ، ۱۳۸۶: ۱۵۳) تصویری خوب از محیط به شخص نوعی احساس امنیت می دهد او می تواند رابطه های موزون بین خود و جهان خارج به وجود آورد و این درست بر خلاف احساس ترس است (بازوندی و شهبازی، ۱۳۹۳: ۳۶). مردم اگر بتوانند، مناطق ناامن را ترک می کنند. اخلال و بی نظمی مهار نشده به شهروندان نشان می دهد که آن منطقه ناامن است (گیدنز، ۱۳۷۸) این خود می تواند منجر به عدم حضور مردم نه تنها در یک مکان خاص بلکه در بیش تر فضاهای عمومی شود (کارمونا، ۲۰۰۳: ۲۴۱). تحقیقات فرانسیس (Francis: 1984) نشان داده است که احساس امنیت پیش نیاز استفاده از فضا است. انسان ها در فضا زندگی می کنند و رابطه ای پیوسته از

کنش های متقابل با آن دارند(فکوهی، ۱۳۸۳: ۲۳۶). تأثیرات ویژگی های محیطی بر رفتار، مستقیم، ساده و به آسانی قابل پیش بینی نمی باشد (Bell et al., 2005).

جامعه بدون سامان دهی روابط بین انسان ها، معنا و مفهوم نمی یابد و این رسالت به فلسفه وجودی تأسیس دولتها تبدیل شده است. این مسأله بیانگر بعد مهمی از امنیت عمومی است که بر تنظیم مناسبات اجتماعی نظارت دارد. این بعد امنیت عمومی به دلیل آن که گستره وسیعی داشته و عمده رفتارها و فعالیت های شهروندان را دربر می گیرد مهم ترین و آشکارترین سطح امنیت عمومی به شمار می رود. به همین خاطر است که از ارزش و حساسیت بالایی برخوردار است (Campbell, 2006: 24).

چنانچه محیط زندگی یک فرد فاقد کیفیات مطلوب باشند، بر ادراک و احساس وی از فضا و در نتیجه بر سطح رضایتمندی او از محیط زندگی تاثیر گذار خواهد بود (کازمی، ۱۳۹۰: ۱۹). با طراحی مناسب و استفاده مؤثر از محیط مصنوع، می توان به کاهش ترس از بزهکاری و حوادث جرم و همچنین به بهبود کیفیت زندگی کمک کرد (صالحی امیری و دیگران، ۱۳۹۰، ۶) به طور کلی اصطلاح پیشگیری جرم از طریق طراحی محیطی، اولین بار توسط جرم شناسی به نام جفری وضع گردید. وی این مسأله را در کتابی که در سال ۱۹۷۱ منتشر کرد مورد بحث و بررسی قرار داد. وی معتقد است جامعه شناسان درباره دلایل اجتماعی جرم از جمله فقر نسبی و اثرات خرده فرهنگی مبالغه زیادی کرده اند و به سایر عوامل تعیین کننده مانند عوامل زیستی، شخصیتی و محیطی مؤثر در وقوع جرم توجهی ندارند.

فضای قابل دفاع نیومن باعث پذیرش عمومی این ایده شد که طراحی معماری و محیطی می تواند بر بزهکاری تاثیر بگذارد (مدنی پور، ۱۳۸۴: ۱۲۰) سومین روش طراحی محیط، پیشگیری از موقعیت جرم است که توسط موسسه تحقیقات جرم شناسی دولت انگلیس در نیمه سال ۱۹۷۰ انجام شد (Mayhew et al., 1976; Clarke and Mayhew, 1980).

ترس از بزهکاری و ناامنی، باعث بروز مشکلاتی از قبیل به خطر افتادن سلامت روانی، کاهش فعالیت های فیزیکی، کاهش تعاملات اجتماعی و... می شود (Lorenc et al., 2012). فضای عمومی می تواند به عنوان یکی از مکان هایی که گروه های زیادی از مردم را به خود راه دهد و بستری مناسب برای بیان فرهنگ عمومی و توسعه زندگی اجتماعی باشد از اهمیت زیادی برخوردار است (Car et al., 1992; Francis, 2003). در نتیجه باید

شرایط مناسبی را برای استفاده کنندگانش مهیا کند که علاوه بر داشتن ایمنی کالبدی، امنیت روانی را نیز به وجود آورد. (رفیعیان، خدایی، ۱۳۸۹: ۱۹۱) مصداق بارز این مدعا، تحقیق میدانی مجیدی خامنه و همکارش درخصوص پارک های منطقه ۶ تهران است که نشان داده این پارکها با وجود وسعت و ظرفیت پذیری بیش تر برای ساکنان منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای، به دلیل تراکم بیش تر جمعیت و کاهش دسترسی به امکانات تفریحی خصوصا در ساعات پایانی روز با تخریب و وندالیسم نیز رو به رو می‌شوند (مجیدی خامنه و جنگی، ۱۳۹۳: ۱۱۸). مدیریت شهری می تواند از طریق به کار بستن برنامه ریزی و طراحی محیطی و باشناخت ویژگی های مکانی و شرایط محیطی در کنار سایر اقدامات می تواند از وقوع رفتارهای ناهنجار، جرم و جنایت در مکان های شهری پیشگیری نماید و احساس امنیت را برای شهروندان به وجود آورد. (صالحی، ۱۳۹۰: ۱۵).

مؤلفه های کیفی طراحی فضای عمومی امن و پایدار: فضاهای کالبدی بر کارکردهای اجتماعی از جمله در میزان مشارکت اجتماعی افراد و میزان آرامش و امنیت اجتماعی و در میزان معضلات اجتماعی تاثیر گذار است (پورموسوی و همکاران، ۱۳۹۴: ۴۲). امروزه فضاهای سبز شهر تأثیر اجتماعی - روانی زیادی بر شهروندیان دارد. افزایش و در دسترس بودن فضای سبز برای عموم مردم سبب کاهش استرس، ایجاد آرامش و آسایش برای شهروندان می‌شود (حاتمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۳). در تحقیقات افراد مختلفی مانند جیکوبز^۱، ویلسون و گلکار، تنوع فعالیت ها، اختلاط کاربری ها مورد توجه قرار گرفته است. جین جیکوبز در سال ۱۹۶۱ میلادی با انتشار کتاب خود تحت عنوان «مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکا» به تحلیل و اظهار نظر در مورد تاثیر خصوصیات کالبدی محیط شهری در امنیت شهری به ملحوظ داشتن فعالیت های مناسب پیش از توجه به نظم بصری محیط داشته است. کوین لینچ (۱۹۸۱) در کتاب «تئوری شکل خوب شهر»، حصول کیفیت مناسب طراحی شهری در گرو پنج معیار می داند. سرزندگی، معنی (حس)، سازگاری، دسترسی، کنترل و نظارت را به عنوان پنج معیار کیفیت فضای شهری معرفی می‌کند (لینچ، ۱۳۷۶). که شاخص دسترسی را فوق این شاخص ها اعلان می دارد. یعنی این که شاخص دسترسی جهت تنظیم روابط میان سایر شاخص های پیشنهادی وی ضروری بنظر می رسد (گلکار، ۱۳۷۹) کولمن در سال ۱۹۸۷ سرزندگی و تنوع کاربری را جزو مؤلفه های مهم طراحی معرفی می‌کند. آلن جیکوبز، نویسنده مقاله «به سوی یک مانیفست طراحی

¹ . Jacobs,

شهری» در سال ۱۹۸۷ نیز سرزندگی و زندگی جمعی را به عنوان مؤلفه کیفیت طراحی می‌دانند. فرانسیس تیبالدز، یکی از صاحب‌نظران برجسته طراحی شهری و طراح ارشد پروژه اراضی عباس‌آباد تهران، در کتابی تحت عنوان «ساخت شهرهای مناسب مردم» بیان می‌کند که برای دستیابی به کیفیت مطلوب باید از گذشته‌ها درس گرفت و به بافت موجود احترام نهاد. او همچنین راهکارهای انعطاف‌پذیری، خوانایی و رعایت مقیاس انسانی را برای رسیدن به طراحی مطلوب پیشنهاد می‌دهد. یان بنتلی و همکارانش در سال ۱۹۸۹ در کتاب «محیط‌های پاسخده»، از عواملی نظیر تنوع فرم و عملکرد، خوانایی، انعطاف‌پذیری و سازگاری بصری نام می‌برند. بر اساس مروری که از هفتاد مورد برنامه طراحی شهری مرتبط با چهل شهر در ایالات متحده توسط ساوت‌ورث صورت گرفته است، کیفیت‌های طراحی در قالب هفت مؤلفه قابل دسته‌بندی است: ساختار، خوانایی، فرم، حس مکان، هویت، دید و منظر و مقیاس انسانی. وی همچنین معیارهایی نظیر تنوع، برابری و تعادل، سرزندگی، دسترسی، آسایش و آرامش را در طراحی مؤثر می‌داند (Southworth, 1989). گرین در سال ۱۹۹۲ در بازشناسی کیفیت فضا، به مؤلفه‌هایی نظیر امنیت، آسایش اقلیمی، تعادل، هویت و شخصیت، مقیاس و سرزندگی اشاره می‌کند. برایان گودی، در سال ۱۹۹۳، ده مؤلفه کیفیت را فهرست می‌کند که در میان آن‌ها، مؤلفه‌های انعطاف‌پذیری، نفوذپذیری، سرزندگی، خوانایی و مقیاس انسانی به چشم می‌خورد. هاتن و هانتز در سال ۱۹۹۴ در پژوهشی در زمینه طراحی شهری در کشور استرالیا، تنوع، انعطاف‌پذیری، نفوذپذیری، مقیاس مناسب، امنیت و اقتصاد را ضامن یک شهر پایدار معرفی می‌کنند. در همین سال، نلسن در امریکا، تنوع کاربری، مقیاس انسانی، طراحی بر اساس بوم‌شناسی و پیش‌بینی فضای باز در طراحی را به عنوان معیارهای کیفی محیطی پیشنهاد می‌کند (گلکار، ۱۳۸۴: ۴۷). پانتر و کرمونا در پژوهشی پیرامون کیفیت توسعه‌ی شهری در بریتانیا، کیفیت محیط را در قالب شش فصل معرفی می‌کنند:

- کیفیت پایداری زیست محیطی شامل جهت‌گیری، بوم‌شناسی، حفاظت طبیعت، مصالح و خصوصیات سایت
- کیفیت منظر شهری شامل شخصیت، بافت، نشانه و ...
- کیفیت دیدها شامل کریدورهای بصری، خط آسمان، چشم‌انداز و...
- کیفیت فرم شهر شامل تراکم، توده احجام، فاصله ساختمان‌ها، خصوصیات سایت و توپوگرافی، کاربری زمین‌های مجاور، نورگیری، محصوریت

- کیفیت فرم ساختمان شامل مقیاس، ارتفاع، حجم، اندازه و تیپ خانه‌ها
- کیفیت عرصه همگانی شامل دسترسی‌ها، فضاهای باز، ایمنی و پیشگیری از جرم (Punter & Carmona, 1997).

برای انتظام بخشیدن به مجموعه‌ای چنین وسیع از عناصر متکثر و متنوعی که متخصصان به آن‌ها اشاره داشته‌اند، تدوین یک چارچوب نظری در این پژوهش ضرورت دارد. از این رو دسته‌بندی مؤلفه‌های کیفی محیط و نظریه پردازان آن در این تحقیق، به شرح جدول ذیل در چهار دسته مؤلفه‌های عملکردی، زیبا شناختی، زیست محیطی و اجتماعی می باشد.

جدول شماره ۲- نظریه پردازان مؤلفه های کیفی طراحی فضای عمومی امن و پایدار

مؤلفه	نظریه پردازان	نظریه
عملکردی	لینچ (۱۹۸۱)	تناسب، دسترسی، نظارت، اختیار، کارایی.
	جیکوبز (۱۹۶۱)	تنوع کاربری‌ها- تنوع کالبدی- تنوع فعالیتها
	گلکار (۱۳۸۶)	اختلاط کاربری ها و فرم
	راپاپورت (۱۹۸۷)	دسترسی به خدمات، مسافت تا هدف.
	هاندی (۲۰۰۶)	کاربری های مختلط.
	فرانک (۲۰۰۱)	فاصله، امنیت، هزینه ، راحتی
زیبا شناختی (ریخت شناسی)	جیکوبز (۱۹۶۱)	انعطاف پذیری
	گلکار (۱۳۸۶)	کیفیت بصری و خوانایی
	راپاپورت (۱۹۸۷)	کالبد، ویژگی های ادارک، سطح مناسب از محیط
	هاندی (۲۰۰۶)	مقیاس، کیفیت زیبایی شناسانه، دلپذیری و جذابیت مکان، تراکم و ازدحام.
	ریچارد راجرز (۱۹۹۹)	تناسب تراکم
زیست محیطی	فرانک (۲۰۰۱)	ارزش ها و نگرش ها، دلپذیری محیط.
	لینچ (۱۹۸۱)	هماهنگی میان محیط زیست و نیازهای انسانی
	گلکار (۱۳۸۶)	همسازی با طبیعت، انرژی- کارایی و پاکیزگی محیطی
	راپاپورت (۱۹۸۷)	آلودگی صدا، نور

پاکیزگی و بهداشت	ساوت ورث (۱۹۸۹)	اجتماعی
درصد نور	هاندی (۲۰۰۶)	
کنترل و نظارت، کارایی، عدالت و برابری، سرزندگی.	لینچ (۱۹۸۱)	
کنترل و نظارت، انسان مداری، تعاملات اجتماعی، عدالت و برابری، حس مکان.	ساوت ورث (۱۹۸۹)	
نظارت از طریق مردمی که در فضا حرکت می کنند، امنیت را تامین می کنند.	هیلمر (۱۹۹۶)	

مأخذ: نویسندگان متن جدول

با توجه به مباحث عنوان شده می توان نتیجه گرفت که مؤلفه های متعددی می بایست در برنامه ریزی محیط و فضای پایدار مدنظر قرار گیرند که این امر ناشی از گستردگی این مباحث در سطوح مختلف شهری است. اما آنچه در این مطالعه مدنظر می باشد، شاخص های مؤثر بر ارتقاء امنیت پارک های شهری است. لذا همین چهار مؤلفه از منظر کیفی برای ادامه پژوهش در نظر گرفته شده است.

جدول ۳: مؤلفه ها و معیارهای مورد مطالعه

تعداد گویه	معیار	مؤلفه
۶	مجاورت خدمات و فعالیت های مختلط (محیطی برای همه)؛ در پارک استفاده از کاربری هایی چون کتابخانه و فضای بازی کودکان، گذران اوقات فراغت.	عملکردی
۳	معايير و دسترسی ها ؛ نظیر کیفیت " دسترسی پیاده ها"، " فضاهای باز قابل دسترس"، دسترسی سهل به کمک رسان در صورت نیاز و حفظ آزادی رفت و آمد و ارتباط آن با بیرون، ورودی ها	
۳	خوانایی؛ وجود تابلوهای هدایتگر مسیر ، تابلوهای مشخص کننده موقعیت، کیوسک های اطلاع رسانی ، باجه های تلفن عمومی و (... باعث افزایش اطلاعات محیطی و ادراک تصویری نیکو از محیط می شوند	
۵	سازگاری بصری؛ توجه به تناسب فضایی -تناسب منظر با اندازه فضا، متناسب بودن خصوصیات بصری منظر با محیط می باشد.	زیبا شناختی
۵	تزئینات (دکوراسیون)؛ چیدمان مبلمان با نیازهای انسان،... چگونگی بکار بردن و جانمایی المان های مختلف مورد نیاز در یک فضا مناسب با جمعیت اشاره کرد.	

۵	محوطه آرایه (زیبایی و جذابیت)؛ این مؤلفه موجب تشویق شهروندان برای حضور هر چه بیش تر در محیط خواهد شد که این افزایش حضور، سطح تعاملات و نظارت اجتماعی را بالا برده و در مقابل منجر به کاهش احساس ناامنی شهروندان خواهد شد.	
۴	تناسب تراکم؛ تراکم جمعیت زیاد در یک مکان عمومی اگرچه در بعضی اوقات بر میزان امنیت محیط اثرگذار است ولی در مواقعی دیگر باعث سلب آسایش و منجر به عدم حضور گروه های آسیب پذیر در محیط می شود.	
۴	حفظ مطلوبیت و زیبایی های طبیعی؛ استفاده از فضای سبز، درختان و عناصر طبیعی بومی موجود در منطقه می باشد.	زیست محیطی
۳	پاکیزگی؛ وجود آلودگی های تاثیر گذار بر حضور انسان، آلودگی صدا، محیطی (زباله)، ...	محیطی
۶	نظارت اجتماعی (کنترل) و عدم وجود فضاهای بی دفاع؛ عدم ایجاد مزاحمت برای کودکان و زنان، برنامه ریزی نظارت باید در درجه اول به صورت نظارت طبیعی در نظر گرفته شود و در ادامه نظارت مصنوعی به تکمیل آن بیانجامد توسط افرادی که در پارک حضور دارند.	اجتماعی

مأخذ: مطالعات نگارندگان

این تحقیق به دنبال پاسخ گویی به سوال ذیل خواهد بود:

چه عواملی در ارتقاء سطح امنیت پارک های شهری آمل تاثیر گذارند؟

و در این راستا فرضیه های زیر تدوین شده است تا تحقیق حاضر، برای آزمون این فرضیه ها پیگیری گردد:

مؤلفه عملکردی، در روند افزایش امنیت فضاهای عمومی تأثیر دارد؛

مؤلفه زیبایی، در روند افزایش امنیت فضاهای عمومی تأثیر دارد؛

مؤلفه زیست محیطی، در روند افزایش امنیت فضای عمومی تأثیر دارد؛

مؤلفه اجتماعی، در روند افزایش امنیت فضای عمومی تأثیر دارد؛

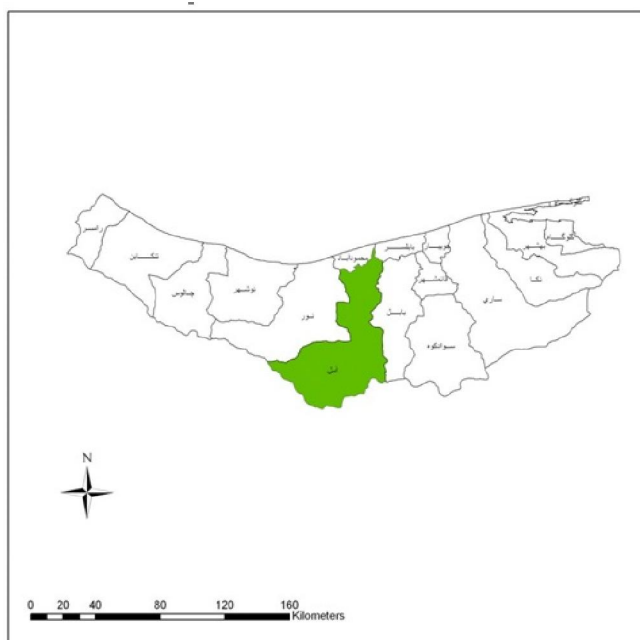
از این رو رویکرد تحقیق: شناسایی عوامل مؤثر ارتقاء سطح امنیت پارک های شهری؛ و همچنین بررسی تاثیر گذاری عوامل شناسایی شده مؤثر بر ارتقاء سطح امنیت پارک های شهری؛ فرض بر این است که رعایت شاخصه های استخراج شده، می تواند مدیران شهری را در برنامه ریزی آینده کمک و کیفیت فضاهای عمومی را ارتقاء بخشیده و رضایتمندی کاربران فضا را افزایش می دهد.

روش تحقیق

روش تحقیق مورد استفاده در مقاله حاضر، از نوع توصیفی-تحلیلی است. در مقاله حاضر، نخست با استفاده از روش کتابخانه ای و بررسی ادبیات مرتبط با موضوع و همچنین با مراجعه به کارشناسان سازمان فضای سبز شهر آمل، نسبت به شناسایی و استخراج عوامل مؤثر مؤلفه های تأثیرگذار در ارتقاء امنیت پارک های شهری اقدام گردید و سپس پرسش نامه ای بر اساس طیف لیکرت ۵ درجه ای از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف تهیه شد. این پرسش نامه خودساخته بر اساس ادبیات تحقیق و مطالعات پیشین تهیه گردیده و از چهار مؤلفه و ۱۰ معیار تشکیل شده است. پس از تدوین پرسش نامه و سنجش روایی (با استفاده از نظر کارشناسان) و پایایی ($\alpha = 0.78$) به دست آمد. سپس برای یافتن نظرات شهروندان، با استفاده از روش پیمایش و پرسش انجام شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده های گردآوری شده از این پرسش نامه ها از نرم افزار Spss استفاده گردید و به منظور یافتن ارتباط بین متغیرهای مختلف نمونه آماری و تعمیم آنها به جامعه آماری و همچنین دانستن نرمال بودن توزیع یک داده در یک جامعه آماری از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شده است. در این آزمون چنانچه سطح معناداری به دست آمده از سطح معناداری مبنا ($\text{Sig} > 0.05$) بیش تر باشد بنابر این فرض نرمال بودن در فاصله اطمینان ۹۵٪ تایید می شود زمانی که توزیع نرمال است می توان از آزمون پارامتریک جهت تجزیه و تحلیل استفاده شود؛ از آزمون تی تست و فریدمن به بررسی آزمون فرضیات مقاله استفاده شده است و سطح خطای ۵٪ برای آزمون فرضیه ها در نظر گرفته شد.

محدوده مورد مطالعه

شهرستان آمل یکی از شهرستان های استان مازندران است که ۳۰۷۴/۴ کیلومتر مربع مساحت دارد و بیش از ۱۲ درصد کل مساحت استان مازندران را تشکیل می دهد و دارای ۳ بخش، ۴ تا شهر به نام های آمل، دابودشت، گزنک و رینه (لاریجان) و ۸ دهستان و ۳۷۹ آبادی می باشد. شهر آمل در بخش مرکزی واقع گردیده است. طبق نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن کشور در سال ۱۳۹۰ جمعیت این شهر ۲۱۹۴۰۰ هزار نفر می باشد (شکل شماره ۱).

شکل شماره ۱) موقعیت شهرستان آمل در استان مازندران

بحث و یافته ها:

در این مبحث، ابتدا به خلاصه آمار توصیفی پرسش شوندگان اشاره می‌گردد. از مجموع ۱۵۰ پرسش شونده که کاربران پارکهای آمل بودند، ۶۷ درصد را زنان تشکیل می‌دادند. از نظر سنی، بیشترین فراوانی با ۳۳ درصد متعلق به گروه سنی ۳۰ تا ۴۰ ساله بوده است. از نظر تحصیلات، ۴۶ درصد دارای مدرک دیپلم، ۳۶ درصد لیسانس، ۱۳ درصد سیکل و ۵ درصد ابتدایی بودند. ۴۴ درصد مراجعه کنندگان به پارک، کم‌تر از ۵ سال در محله اقامت داشتند، ۲۶ درصد بین ۵ تا ۱۵ سال و ۱۶ درصد ۱۵ تا ۳۰ سال و ۱۴ درصد هم بیش از ۳۰ سال سابقه اقامت در محل را دارا بودند. ۵۰ درصد اعلام کردند که با خانواده به پارک می‌آیند، ۱۲ درصد به تنهایی و ۳۸ درصد هم با دوستان.

سازمان پارک ها و فضای سبز شهرداری آمل در اواخر سال ۱۳۸۵ تشکیل شده و از اول اردیبهشت ۱۳۸۶ رسماً فعالیت خود را آغاز کرد. اطلاعات به دست آمده از پارک های شهری آمل حاکی از آن است که جمع مساحت پارک در مقیاس ناحیه ۱۴۳۷۹۲ متر مربع با سرانه ۰/۷۱ و تعداد آن ۸ پارک می باشد بیشترین وسعت پارک در مقیاس ناحیه ای

۹۳۲۰۰ و کم ترین آن ۱۹۰۰ متر مربع می باشد. تعداد پارک ها در مقیاس محلی ۲۱ پارک است جمع مساحت کل آن ۷۲۹۲۰ مترمربع و سرانه ۰/۳۶ می باشد بیشترین مساحت پارک در مقیاس محلی ۱۶۲۴۵ متر مربع و کمترین آن ۳۳۷ مترمربع می باشد. نظر به این که در سال ۱۳۹۴ تعداد پارک ها در مقیاس محلی به ۲۸ قطعه افزایش پیدا کرد و بیش ترین مساحت آن به ۲۲۰۰ مترمربع می باشد. موقعیت استقرار پارک های ناحیه ای در کنار بافت قدیم شهر آمل، وهم جواری آن با بافت قدیمی بازار باعث به وجود آوردن فضای سبز ویژه ای از نظر زیبا شناسی برای این مجموعه گردیده است و همچنین موجب افزایش چشم انداز متنوع گردیده است پارک ها در بعضی از محله ها دارای بافت یکنواخت بوده و فاقد تنوع بصری و دارای نارسایی در پوشش گیاهی می باشد اولین پارک شهر آمل در مجاورت بافت قدیمی شهر و در کنار رودخانه قرار دارد که دارای آب نما و درختان بلند قدیمی می باشد این در حالی است که این محدوده بخش کوچکی از پارک را به خود اختصاص می دهد. از آنجائی که این پارک در طی زمان دچار تغییر چندانی نشده است، شاید برای بسیاری از افراد، این پارک حس قدیمی را القا می کند.

جدول ۴ آزمون کولموگروف - اسمیرنوف

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	زیبایی	زیست محیطی	اجتماعی	عملکردی
N	۱۵۰	۱۵۰	۱۵۰	۱۵۰
Normal Parameters				
Mean	۶,۹۸۰۲	۶,۳۲۱۴	۶,۳۲۱۱	۷,۲۷۷۸
Std. Deviation	۱,۰۵۲۹۴	۱,۱۳۴۶۶	۱,۳۳۶۶۳	۱,۳۵۷۲۲
Most Extreme Differences				
Absolute	,۱۲۰	,۱۳۵	,۰۹۲	,۱۵۶
Positive	,۱۲۰	,۱۳۵	,۰۷۴	,۱۰۰
Negative	-,۰۸۰	-,۰۸۲	-,۰۹۲	-,۱۵۶
Kolmogorov-Smirnov Z	,۷۷۹	,۸۷۷	,۵۹۵	۱,۰۱۲
Asymp. Sig. (2-tailed)	,۵۷۹	,۴۲۵	,۸۷۱	,۲۵۷

مأخذ: مطالعات نگارندگان

جدول شماره ۴ نرمال بودن توزیع داده ها را بر استفاده از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف نشان می دهد. با توجه به این که اکثر متغیرهای تحقیق ($\text{Sig} > 0,05$) است

می توان نتیجه گرفت که توزیع متغیرهای تحقیق نرمال است. در اینجا ابتدا به آزمون هریک از فرضیه ها پرداخته می شود؛ سپس میزان اهمیت مؤلفه های مورد بررسی مشخص می گردد.

فرضیه اول پژوهش: «مؤلفه عملکردی در ارتقاء سطح امنیت پارک های شهری تاثیر دارد» با توجه به آزمون نرمالیتته صورت گرفته و تایید کارشناسان می توان نتیجه گرفت مؤلفه های جدول شماره ۴، مهم ترین مؤلفه های شناسایی شده برای ادامه پژوهش در نظر گرفته شده اند که عبارتند از: عملکردی، زیباشناختی، زیست محیطی، اجتماعی می باشد. جدول ۵: آزمون T-Test مربوط به فرضیه اول تحقیق

مؤلفه	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
عملکردی	۱۵۰	۶,۹۸۰۲	۱,۰۵۲۹۴	۰,۱۶۲۴۷

مؤلفه	Test Value = 4					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
عملکردی	۱۲,۱۸۸	۱۴۹	۰,۰۰۰	۱,۹۸۰۱۶	۱,۶۵۲۰	۲,۳۰۸۳

مأخذ: مطالعات نگارندگان

ایجاد کاربری و فعالیت های متنوع خود از مؤلفه های اصلی کیفیت فضاها عمومی می باشد. با توجه به نتایج به دست آمده، در جدول شماره ۵ آماره t برابر ۱۲,۱۸۸ بوده و P-value کوچکتر از ۰,۰۵ می باشد بنابراین فرضیه صفر رد می گردد. بنابراین می توان نتیجه گرفت مؤلفه عملکردی در ارتقاء سطح امنیت پارک های شهری مؤثر می باشد.

فرضیه دوم تحقیق: «مؤلفه زیباشناختی در روند افزایش سطح امنیت فضاها عمومی تاثیر گذار می باشد». برای بررسی این فرضیه نیز از آزمون تی تست استفاده می شود که نتایج حاصل شده به صورت ذیل است:

جدول ۶: آزمون T-Test مربوط به فرضیه دوم تحقیق.

مؤلفه	Test Value = 4					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
زیباشناختی	۷,۵۴۷	۱۴۹	۰,۰۰۰	۱,۳۲۱۴۳	۰,۹۶۷۸	۱,۶۷۵۰

مأخذ: مطالعات نگارندگان

با توجه به جدول شماره ۶ مشاهده می شود که آماره t برابر با ۷,۵۴۷ بوده و مقدار احتمال $۰/۰۰۰$ است با توجه به این مهم که در این پژوهش $a = 0.05$ در نظر گرفته شده، داریم: $p - value = 0.000 < a = 0.05$ بنابراین فرضیه صفرمورد تایید قرار نمی گیرد. یعنی مؤلفه زیباشناختی در ارتقاء سطح امنیت پارک های شهری تاثیر گذار می باشد. فرضیه سوم تحقیق: «مؤلفه زیست محیطی در ارتقاء سطح امنیت پارک های شهری تاثیر گذار است». برای بررسی این فرضیه نیز هم از آزمون تی تست استفاده می شود که نتایج حاصله به صورت ذیل است:

جدول ۷: آزمون T-Test مربوط به فرضیه سوم تحقیق

مؤلفه	Test Value = 4					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
زیست محیطی	۶,۴۲۰	۱۴۹	۰,۰۰۰	۱,۲۲۱۰۹	۰,۸۳۷۰	۱,۶۰۵۲

مأخذ: مطالعات نگارندگان

آن گونه که از جدول شماره ۷ مشاهده می شود؛ آماره t برابر ۶,۴۲۰ بوده و مقدار $۰/۰۰۰$ است. چون مقدار کم تر از $۰,۰۵$ است، داریم: $p - value = 0.000 < a = 0.05$ بر اساس بررسی انجام شده، جدول بالا نشان دهنده تاثیرگذاری مؤلفه زیست محیطی در ارتقاء سطح امنیت فضای عمومی می باشد و همچنین دلالت بر این موضوع دارد که رابطه معناداری بین مؤلفه زیست محیطی و امنیت در این محدوده برقرار است.

آزمون فرضیه چهارم: «مؤلفه اجتماعی در افزایش احساس امنیت در سطح پارک های شهری تاثیر دارد».

جدول ۸: آزمون T-Test مربوط به فرضیه چهارم تحقیق

مؤلفه	Test Value = 4					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
اجتماعی	۱۴,۲۵۳	۱۴۹	۰,۰۰۰	۲,۲۷۷۷۸	۱,۹۵۵۰	۲,۶۰۰۵

مأخذ: مطالعات نگارندگان

از جدول شماره ۸ چنین می توان نتیجه گرفت که آماره t برابر ۱۴,۲۵۳ بوده و مقدار احتمال آن $0/000$ می باشد که چون مقدار احتمال کوچک است، داریم: $p - value = 0.000 < a = 0.05$ بنابراین فرضیه چهارم مورد تایید قرار می گیرد و فرضیه صفر رد می گردد. یعنی، مؤلفه اجتماعی می تواند در ارتقاء سطح امنیت پارک های شهری تاثیر گذار باشد.

ترتیب مؤلفه های تاثیر گذار در ارتقاء امنیت پارک های شهری: برای بررسی ترتیب عوامل مؤثر بر در ارتقاء امنیت پارکهای شهری از آزمون فریدمن استفاده می شود؛ نتایج حاصله به صورت زیر است:

جدول شماره ۹: نتایج حاصل از آزمون فریدمن

	Mean Rank
عملکردی	۳۶۵
زیبائشناختی	۳۶۱
اجتماعی	۳۶۴
زیست محیطی	۳۶۰

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان

همان طور که در جدول شماره ۹ مشاهده می شود، در این آزمون چون معنی داری یا sig، کمتر از 0.05 است ملاحظه می گردد که بین متغیرها اختلاف وجود داشته و

مؤلفه‌های تأثیرگذار به ترتیب اهمیت عبارتند از: مؤلفه های عملکردی، زیباشناختی، زیست محیطی و اجتماعی. در ترتیب مؤلفه های شناسایی شده، عواملی که در رتبه بالاتری قرار دارند، دارای اهمیت بیش تری نسبت به سایر عوامل است.

معیار عملکردی، مطابق جدول شماره (۹) از نظر شهروندان، بیش ترین اثر را در ارتقاء سطح امنیت فضاهای عمومی دارد. این مؤلفه، دربرگیرنده مجاورت خدمات و فعالیت های مختلط، تامین حرکت و دسترسی سهل و مناسب پیاده ها و خوانایی می باشد. تنوع فعالیت ها، موجب حضور جمعیت در ساعات های مختلف شب و روز می گردد، در حالی که در فضاهایی با کاربری یکنواخت که منحصر به حضور گروهی خاص در ساعت هایی معین است، موجب شکل گیری مکان های خلوت و زمینه ساز برای حضور مجرمان و سرانجام ایجاد ناامنی می شود. به عبارتی، حضور تعداد مشخصی از مردم در فضای عمومی به همراه سایر ویژگی های کالبدی فضا مانند نوع کاربری و دسترسی به شبکه های دسترسی می تواند در ارتقای احساس امنیت و افزایش مراجعات افراد نقش داشته باشد (Garcia).
Ramon, Ortiz & Prats, 2002: 216 حرکت پیاده، طبیعی ترین، قدیمی ترین و ضروری ترین شکل جابجایی انسان در محیط می باشد و پیاده روی، هنوز مهم ترین امکان مشاهده مکان ها، فعالیت ها و احساس شور و تحرک زندگی و کشف ارزشها و جاذبه های نهفته در محیط است. شکل گیری این فعالیت وابسته به مطلوبیت مؤلفه های سازنده فضای عمومی دارد. این نتایج به دست آمده با دستاورد های پژوهش های انجام شده توسط گلی (۱۳۹۰) و ضابطیان و همکاران (۱۳۸۹) همخوانی دارد.

پس از آن، مؤلفه زیبایی شناختی، نقش تأثیر گذاری در برقراری امنیت داشته است که شامل معیارهایی نظیر سازگاری بصری، تزیینات، (دکوراسیون)؛ محوطه آرای (زیبایی و جذابیت) و تناسب تراکم می باشد. از دید کابرن پارک های شهری در رتبه دوم اهمیت قرار دارد. زیبایی محیط، نقش مهمی در کیفیت ادراک انسان دارد. از ایجاد یک منظر زیبا می توان در جهت هدایت افراد پیاده، تشویق آن ها برای گذراندن وقت در فضاهای باز عمومی، افزایش تعاملات اجتماعی و ایجاد سرزندگی در محیط استفاده نمود. کالن در این زمینه باور داشت که توجه به سواد بصری و یافتن روش های مناسب استفاده از آن، به ایجاد حس رضایت در فرد در تماس با محیط پیرامونش، باعث می شود که یک محیط ناآشنا برای شهروند، به محیطی دوستانه و دلخواه تبدیل شود. آبراهام مسلو^۱ معتقد بود "

¹- Abraham Maslow

نیازهای انسان دارای سلسله مراتب بوده و از نیازهای بسیار اساسی (مربوط به بقای انسان) شروع شده و به نیازهای بسیار انتزاعی (زیبایی شناسی) ختم می شود (Maslow, 1970). در رابطه با تناسب تراکم و اندازه فضا می توان گفت بزرگ شدن فضا، موجب افزایش حضور مردم و ایجاد تحرک و جنبش در آن فضا می شود، در این صورت امنیت استفاده کنندگان از فضا افزایش خواهد یافت. نتایج تحقیق حاضر، با نمونه های مطالعه شده توسط مویدی و همکاران (۱۳۹۲)، دویران و همکاران در سال ۱۳۹۱ و لوبووا که معتقد است «محیطی که مردم را جذب بکند، در واقع شمار مردم ناظر را افزایش می دهد و امنیت توسط حضور مردم تقویت می شود و کیفیت زندگی در آن فضا افزایش می دهد (Lubova, 2004: 16) همخوانی دارد.

مؤلفه زیست محیطی، از نظر شهروندان بعد از مؤلفه عملکردی و زیبا شناختی قرار گرفته است. افراد ترجیح می دهند از مکان هایی که انباشته شده از زباله و سایر مکان های غیر بهداشتی که وضعیت وخیم تری دارند دوری گزینند و این امر حضور را برای افراد ناسالم مساعد می سازد. کاهش آلودگی محیطی افزایش سلامت محیط و سطح حضور پذیری شهروندان در محیط را به همراه خواهد داشت.

علاوه بر مؤلفه های مذکور، به دسته دیگری از مؤلفه ها تحت عنوان مؤلفه های اجتماعی اشاره کرد. شهروندانی که در این تحقیق، مورد پرسش قرار گرفتند این مؤلفه را خیلی کم در ردیف مؤلفه های تاثیر گذار لحاظ نموده اند. مؤلفه اجتماعی در ارتباط با مؤلفه کارکردی در بسیاری از موارد واجد جنبه های مشترک بوده اند. وقتی پارک در فضایی خلوت و تک کارکردی قرار گیرد و تنها در بازه زمانی خاصی مورد استفاده قرار گیرد پتانسیل آن را دارد تا در ساعت های خلوت و بلا استفاده به محیطی برای شرارت تبدیل شود. در واقع، عواملی چون مکان های پر رفت و آمد که دارای چشمان مراقب بوده و مشارکت در آن زیاد باشد در شکل گیری محیط شهری امن مؤثر خواهد بود. هر اندازه ساعات فعالیت پارک ها متنوع باشد مورد استقبال شهروندان قرار می گیرد و از طریق آن فضا تحت نظارت قرار می گیرد و رفتار انسانی تحت این شرایط کنترل و هدایت می شود و در نهایت با توجه به اطلاعات گردآوری شده با استفاده از تکنیک پرسش نامه و تجزیه و تحلیل آنها، پاسخ سؤال اصلی این مقاله بدین صورت می باشد: مؤلفه های عملکردی، زیباشناختی، زیست محیطی و اجتماعی به ترتیب، بیش ترین تاثیر را بر امنیت شهروندان

دارند. به عبارتی ارتقای مؤلفه های فوق می تواند تاثیر معنی داری را در ارتقاء سطح امنیت کاربران فضای عمومی به همراه داشته باشد.

نتیجه گیری و پیشنهادها:

در این تحقیق، پس از مشخص شدن مؤلفه های تاثیر گذار در افزایش ارتقاء سطح امنیت پارک با توجه به نیاز استفاده کنندگان و همچنین بررسی نارسایی های موجود، راهکارهایی در جهت بهبود عملکردهای خدماتی، تفریحی، آموزشی، ورزشی و فرهنگی پارک، توزیع مناسب عملکردها، تامین امنیت فیزیکی و روانی، خوانایی پارک و به حداکثر رساندن آسایش بصری افراد برای تمام گروههای استفاده کننده ارائه گردید. برای رفع نارسایی های موجود در پارک ها، مؤلفه ها و معیارهای مورد بررسی در این تحقیق ممکن است تنها بخشی از مؤلفه ها و معیارهای ارتقاء افزایش امنیت فضاهای عمومی باشند ضرورت دارد نقش سایر مؤلفه ها و معیارها دیگر نیز مورد بررسی قرار گیرد و نتایج حاصل از آن به صورت دستورالعمل برای برنامه ریزی و طراحی فضاهای عمومی بکار رود. این پیشنهادات که حاصل مطالعه میدانی حاضر می باشد در جدول شماره ۱۰ به صورت جداگانه برای هر مؤلفه ذکر شده است.

جدول شماره ۱۰: یافته های تحقیق و پیشنهادات اجرایی

مؤلفه	معیار	پیشنهادات
معماری	مجاورت خدمات و فعالیت های مختلط	ایجاد فضاهای باز چند منظوره جهت برپایی جشنهای بومی و معرفی آداب گذشته؛
		احداث باغ پرندگان برای آشنایی با ارزشهای زیست محیطی منطقه و افزایش حضور بازدیدکنندگان از پارک؛
		جایگزینی فعالیت های غیر مرتبط در پارک مانند سالن اجتماعات، گالری و ایجاد نمایشگاه؛
		ایجاد مراکزی جهت آموزش نگهداری گل و گیاه؛
		ایجاد فعالیت ها و فضا هایی نظیر: کتابخانه، سفره خانه سنتی، آمفی تئاتر؛
		جایگزینی کاربری ها مختلط برای بالا بردن انگیزه افراد برای استفاده از پارک در تمام فصول؛
		ایجاد زمین مخصوص اسکیت و زمین بازی کودکان؛
معیار و دسترسی ها	معیار و دسترسی ها	بهبودی و اصلاح مسیرهای حرکتی؛
		ایجاد مسیرهای حرکتی و مکان های توقف مناسب برای تماس مستقیم

بازدیدکنندگان با محیط پارک و حداکثر بهره وری از چشم انداز طبیعی موجود در پارک؛		
تعبیه ورودی ها ی مناسب در پارک جهت بالا رفتن امنیت نسبی این فضاها؛		
ایجاد رمپ معلولان جهت تسهیل در عبور مرور معلولان و جانبازان؛		
اصلاح کف پوش زمین بازی کودکان؛		
نصب علائم به صورت پیام های نوشته شده با هدف افزایش آگاهی در مسیرهای مختلف؛	خوانایی؛	
ارتقاء وضعیت نور پردازی برای خوانایی فضای پارک در شب و ارتقاء امنیت شبانه پارک؛		
طراحی سر در مناسب پارک در جهت هویت بخشی پارک؛		
مشخص نمودن نام علمی گیاهان بر روی تابلوهای کوچک در پای درختان برای بالا رفتن سطح آگاهی بازدیدکنندگان؛		
استفاده از رنگهای متنوع در فضا (عناصر آن، نماها، تابلوها و ...) که به رنگ های طبیعت نزدیک باشد؛	سازگاری بصری؛	
ارتقاء وضعیت نورپردازی برای وضوح فضای پارک در شب و ارتقاء امنیت روانی و جسمانی کاربران پارک؛		
استفاده از اصول طراحی در جهت پیوند محیط مصنوع با محیط طبیعی؛		
رنگ آمیزی مجدد تجهیزات پارک جهت بالا بردن زیبایی دید افراد و حذف هر گونه اغتشاش بصری؛		
استاندارسازی و جانمایی مناسب صندلی های پارک ؛	تزئینات (دکوراسیون)؛	
احداث مکان آبخوری در نقاط مختلف پارک؛		
ساخت آلاچیق های مناسب به منظور افزایش جاذبه های زیبایی پارک و ایجاد آرامش در محیط؛		
هماهنگی در طراحی کاشت و تنوع گیاهی؛	محوطه آرایی (زیبایی و جذابیت)؛	
منظرسازی طبیعی با استفاده از گیاهان بومی برای ایجاد نشاط و زیبایی؛		
نصب آب نما و لانه پرندگان، در جهت استفاده از صدای آب و صدای پرندگان؛		
استفاده از نماد های محلی برای جذابیت بیش تر محیط؛		
جانمایی مجسمه و تندیس ها در فضای پارک در جهت آشنایی با ارزشهای علمی و فرهنگی؛		
وجود تناسب بین وسعت و فضای پارک و ظرفیت جمعیتی آن محله؛	تناسب تراکم؛	
پیش بینی تجهیزات و فعالیت های متناسب با نیاز و ظرفیت جمعیتی آن		

محله؛		
- استفاده از گیاهان بومی و مقاوم، جهت سرزندگی و تقویت پوشش گیاهی؛	حفظ مطلوبیت و زیبایی های طبیعی؛	زیبایی
- افزودن تنوع گیاهی از طریق کاشت گونه های مناسب و سازگار با آب و هوای منطقه؛		
طراحی با استفاده از مواد و مصالح بومی، هماهنگ با محیط طبیعی پارک؛		
نصب لانه پرنده روی درختان برای جذب گونه های پرندگان بومی منطقه؛		
مکانیابی سرویس بهداشتی؛	پاکیزگی؛	پاکیزگی
جانمایی و محل مناسب سطل زباله ؛		
نصب سطل زباله ویژه به منظور تفکیک زباله تر از خشک؛		
نظارت رسمی و سازمان یافته در مکان های خلوت از طریق ایجاد دفتر پارک، پلیس پارک و اتاق نگهبان؛	نظارت اجتماعی؛	نظارت اجتماعی
کنترل مصنوعی از طریق نصب دوربین های مدار بسته؛		
افزایش نظارت طبیعی بر فضا با استفاده از رواج فعالیت های نظیر استفاده از ورزش؛		

مأخذ: مطالعات نگارندگان

منابع و مأخذ:

- ۱- بازوندی، ف.، شهبازی، م. ۱۳۹۳. نقش سرزندگی در ایجاد تصویر ذهنی شهروندان و میزان بهره گیری از فضای شهری (مطالعه موردی: پیاده راه خیابان سپهسالار تهران). دو فصلنامه پژوهشهای منظر شهر، سال اول، شماره ۱، ۴۳-۳۴.
- ۲- بتلی، ای.ی.، آلن ال، اپال م، سو مک گ، و گراهام ا. ۱۳۸۶. محیط های پاسخده. ترجمه مصطفی بهزادفر، انتشارات دانشگاه علم و صنعت، چاپ چهارم، تهران.
- ۳- پاکزاد، ج. ۱۳۸۶. سیر اندیشه ها در شهرسازی ۲ از کمیت تا کیفیت: شرکت عمران شهرهای جدید، تهران.
- ۴- پورموسوی، س.م.، زیوریار، پ.، علیزاده، ت. ۱۳۹۴. رابطه ی بین کیفیت فضاهای کالبدی و کارکردهای اجتماعی مطالعه موردی: منطقه ۱۹ شهرداری تهران (محلله احمدیه). فصلنامه آمایش محیط. دوره ۸، شماره ۲۸. ۲۳-۴۶.
- ۵- حاتمی نژاد، ح.، ویسیان، م.، محمدی ورزنده، ن.، علیزاده، ع. ۱۳۹۳. تحلیل و اولویت بندی فضای سبز شهری با بهره گیری از تکنیک های Topsis و GIS (مطالعه موردی: شهر دهگلان) فصلنامه آمایش محیط. دوره ۷، شماره ۲۶. ۶۵-۸۸.
- ۶- رحیمی خ، ۱۳۸۸. نقش خانواده در تأمین امنیت و جایگاه پلیس در ارتقای آن، دوماهنامه توسعه انسانی پلیس، سال ششم، شماره ۲۶، ۳۹-۲۱.
- ۷- رهنمایی، م.ت.، پورموسوی، س.، م. ۱۳۸۴. بررسی ناپایداری های امنیتی کلان شهر تهران بر اساس شاخص های توسعه پایدار شهری، مجله پژوهش های جغرافیایی- شماره ۵۷، ۱۷۷-۱۹۳.
- ۸- ساروخانی، ب. هاشم نژاد، ف. ۱۳۹۰. بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی (مؤلفه های آن) و احساس امنیت اجتماعی در بین جوانان شهر ساری. فصلنامه جامعه شناسی مطالعات جوانان، سال دوم، شماره ۲، ۹۴-۸۱.
- ۹- صارمی، ح. ر. ۱۳۸۹. تحلیل نقش مسائل اجتماعی در نا امنی شهرها از دیدگاه اسلام. نشریه هویت شهر، سال چهارم، شماره ۶، صص ۱۰۷-۱۱۸.
- ۱۰- صالحی امیری، س.، خدایی، ز.، پورخیری، ع. ۱۳۹۰. شاخص های تحلیل امنیت در فضاهای شهری. سومین کنفرانس برنامه ریزی و مدیریت شهری، مشهد مقدس.
- ۱۱- صالحی، ا. ۱۳۹۰. برنامه ریزی و طراحی محیطی امنیت در محیط سبز شهری. سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور، تهران، چاپ اول.

- ۱۲- قرایی، ف.، رادجهانبانی، ن.، رشیدیپور، ن. ۱۳۸۹. بررسی و سنجش حس امنیت در مناطق مختلف شهری (مطالعه موردی: مناطق ۲ و ۱۱ تهران). نشریه معماری و شهرسازی آرمان شهر، شماره ۴، ۳۲-۱۷.
- ۱۳- رفیعیان، م.، خدایی، ز. ۱۳۸۹. شهروندان و فضاهای عمومی شهری: نگرش تحلیلی؛ بررسی شاخص ها و معیارهای مؤثر بر رضایت مندی شهروندان از فضاهای شهری. دفتر گسترش تولید علم، تهران، چاپ اول.
- ۱۴- دانشگر مقدم، گ.، اسلامپور، م. ۱۳۹۱. تحلیل نظریه قابلیت محیط از دیدگاه گیبسون و بازخورد آن در مطالعات انسان و محیط انسان ساخت. فصلنامه معماری و شهرسازی آرمان شهر، شماره ۹، ۸۶-۷۳.
- ۱۵- کاظمی، م.، سعادت یار، ف.، بیطرف، ف. ۱۳۹۰. تاثیر تصویر ذهنی گردشگران بر ارزش ادراک شده از شهرهای ساحلی دریای خزر با تاکید بر نقش واسط کیفیت عوامل ادراک شده. نشریه پژوهش و برنامه ریزی شهری، شماره ۲، ۳۴-۱۹.
- ۱۶- کارمونا، م.، هیت، ت.، تنر، ا.، تیسدل، ا. ۱۳۸۸. مکان های عمومی، فضاهای شهری. ترجمه: فریبا قرائی، مهشید شکوهی، زهرا اهری و اسماعیل صالحی، دانشگاه هنر، تهران.
- ۱۷- کلانتری، م. ۱۳۸۰. بررسی جغرافیایی جرم و جنایت در مناطق شهر تهران. پایان نامه دکتری، استاد راهنما: دکتر محمد تقی رهنمایی.
- ۱۸- گلکار، ک. ۱۳۸۴. مؤلفه های سازنده کیفیت طراحی شهری. صفحه، شماره ۳۱، ۶۵-۳۸.
- ۱۹- گلکار، ک. ۱۳۷۹. مؤلفه های سازنده کیفیت طراحی شهری، نشریه علمی-پژوهشی، شماره ۳۲، ۶۵-۳۸.
- ۲۰- گیدنز، آ. ۱۳۷۸. پیامدهای مدرنیته"، ترجمه محسن ثلاثی، نشر مرکز، تهران.
- ۲۱- لنگ، ج. ۱۳۸۶. طراحی شهری: گونه شناسی رویه ها و طرح ها، ترجمه حسین بحرینی. انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
- ۲۲- لینچ، ک. ۱۳۷۶. تئوری شکل خوب شهر. ترجمه حسین بحرینی. انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
- ۲۳- نیازی، م.، فرشادفر، ی. ۱۳۹۰. بررسی رابطه بین میزان اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین زنان مناطق شما (۱ و ۲) و مناطق جنوب (۱۹ و ۲۰) شهر تهران. نشریه مطالعات شهری، شماره ۱، ۱۷۸-۱۴۷.

- ۲۴- فکوهی، ن. ۱۳۸۳. انسان شناسی شهری، تهران، ، چاپ اول، نشر نی.
- ۲۵- مدنی پور، ع. ۱۳۸۴. طراحی فضای شهری؛ نگرشی بر فرآیندهای اجتماعی و مکانی. ترجمه: فرهاد مرتضایی، شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری.
- ۲۶- مجیدی خامنه، ب.، جنگی، ح. ۱۳۹۳. تحلیل فضایی عملکردهای زیباشناسانه در ایجاد آرامش روانی شهروندان (نمونه موردی: منطقه ۶ شهرداری تهران). فصلنامه آمایش محیط، دوره ۷، شماره ۲۷. ۱۰۳-۱۲۰
- ۲۷- مومنی، ا. ۱۳۹۴. مرزهای مفهومی امنیت عمومی و امنیت اجتماعی شده، پژوهشنامه نظم و امنیت قضایی، سال هشتم، شماره ۳، ۹۰-۵۵.
- 28- Bell, P. A., Greene, T. C., Fisher, J. D., & Baum, A. 2005. Environmental Psychology, Psychology Press, London.
- 29- Brunsdon, C. Gilroy, R. Madani pour, A. Roe, M. Thompson, I. Townshend, T. 1995. Safety, Crime, Vulnerability and Design- A proposed Agenda of study. University of Newcastle. 24p.
- 30- Brenda, S.A. Yeoh & Peil Lin Y. 1997. "Where Women Fear to Tread: Images of Danger and the Effects of Fear of Crime in Singapore. Geogour Nal. Vol. 43, No. 3. P 273-286.
- 31- Campbell, K and Michael, O. 2006. Hard Power: The New Politics of National Security, Basic books. p:336.
- 32- Carr, S., Francis, M., Rivilin, L. G. & Stone, A. 1992. Public Space, Cambridge University Press, New York.
- 33- Clarke, Ronald V. and Pat Mayhew. 1980. Designing out Crime. London: H.M.S.O.
- 34- Francis, M. 2003. Urban open space: Designing for user needs, Island Press, Washington D.C.
- 35- Garcia-Ramon, M. D, A. Ortiz & M. Prats. 2004. "Urban planning, gender and the use of public space in a peripheral neighborhoods of Barcelona". Cities. Vol. 21. No. 3. Pp. 215-223.
- 36- Hillier, B. 1996. "Space is the Machine", Cambridge University Press, Cambridge.
- 37- Lorenc, T., Clayton, S., Neary, D., Whitehead, M., Petticrew, M., Thomson, H., Cummins, S., Sowden, A., Renton, A. 2012. Crime, fear

- of crime, environment, and mental health and wellbeing: mapping review of theories and causal pathways. *Health Place* 18,757–765.
- 38- Lubuva, John and Mtani, Anna. 2004. *Urban Space and Security: A Case of the Dar es Salaam, Safety Audits for Women, Dar es Salaam, Tanzania*, 13-17.
- 39- Mayhew, Pat, Ronald V. Clarke, Mike Hough and Anrew Sturman. 1976. *Crime as Opportunity*. Home Office Rsearch Study No. 34. London: H.M.S.O.
- 40- Nye, J. S, Jr. 2004. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, Capsule Review May/June 2004 Issue U.S. Foreign Policy.
- 41- Punter, J. & Carmona, M. 1997. *The Design Dimension of Planning: Theory, Content and Best Practice for Design Policies*, London: E & FN Spon.
- 42- Soltani, M., Ghanbari, N. 2014. Proper Evaluation of Urban Public Spaces for Women in, *Journal of Applied Environmental and Biological Sciences*, 4(12)353-364.
- 43- Southworth, Michael. 1989. *Theory and Practice of Contemporary Urban Design: A Review of Urban Design Plans in the United States.*” *Town Planning Review* 60 (4): 369–402.
- 44- Watson, S. 2005. *Societal security: Applying the concept to the process of Kurdish identity construction*. New York: Columbia University Press, pp.58-72.
- 45- Wolch, J.R., Byrne, J and Newell, J. 2014. Urban green space, public health, and environmental justice: The challenge of making cities ‘just green enough’, *Landscape and Urban Planning* 125 , 234–244.

